

A „hetvenkedő” katona

Születésnap interjú Földesi Ferenc főszerkesztővel

SZABÓNÉ VÖRÖS GYÖRGYI

2022. június 7-én töltötte be 70. életévét a folyóirat főszerkesztője. Ezen a ke-
rek évforduló felett Fefe – ahogy közvetlenségével mindenki hívja –, elsőre el-
siklott volna, de barátai nem hagyták ennyiben. Eleinte szabódott, végül mégis
sikerült meggyőzni, hogy meséljen az életéről.

– *Úgy tudom, hogy gyermekkorod a Mohácsi-szigethez kötődik. Óslakosok vagytok
ott?*

Szélsőséges hasonlaltal élve: „gyüttment” vagyok. Apai nagyszüleim köl-
töztek először Biharnagybajomból a szigetre, miután nagyapám – aki a Hor-
tobágyon volt juhász –, a mohácsi-szigeti püspöki uradalomban helyezkedett
el. Anyai nagyszüleim Csanádpalotáról vándoroltak ide, mert a kendergyárban
kapott munkát a nagyapám.

Én már a „szigeten” születtem és 14 éves koromig ott laktam. Bár már több,
mint fél évszázada nem Püspökpuszta az állandó lakóhelyem, még ma is úgy
érzem: HAZAMEGYEK. Nagyszüleim ott vannak eltemetve, szüleim ott kötöt-
tek házasságot. Ott kereszteltek meg engem, a feleségemet és a lányomat is.

Romhányi-parafrazissal élve: *Születtem Püspökpusztán, egy tanyán, ötvenkettő-
ben – az Ikek jegyében – Ratkó után!* Egy lakott településektől távol, kenderázta-
tó munkásoknak kialakított, akkor sártapasztású „lakások” egyikében laktunk.
Csak egy szoba volt, az úgynevezett priccsel.¹ Szüleim szegények voltak – és
ahogy említettem –, a munka hozta őket Biharból és Csongrád megyéből Bács
megyébe, annak is a legdélebbi szegletébe, Püspökpusztára. Ott a domb már
hegy, a látóhatár széles, mert a „rónák végtelenjét látom”, amit csak a távoli
Villányi-hegység szakít meg.

Nekünk, gyerekeknek, a sziget remek hely volt. Szabadidőnkben összeve-
rődöttünk az „egyívásúakkal”: nyáron fürödtünk, télen korcsolyáztunk a „Duná-
ban” – Ferenc-csatorna – vagy éppen a határt jártuk. Rengeteg felfedezni való

¹ kemény deszkaágy, szalmazsákkal

hely volt és van még ma is. Igaz, a koromnak megfelelő ház körüli munkákat el kellett végezni: vigyázni az állatokra, etetni, itatni őket és a kertben is volt teendő. Később már a helyi termelőségvetkezetben dolgoztam és a középiskola nyári szüneteiben megkerestem a kollégiumi díjamat is.

Az 1956-os évet külön meg kell említenem, bár közel négy évesen határozott emlékeim még nincsenek. Márciusban a tavaszi jeges ár mindenünket elvitt, ruhát, állatot, bútort. Szüleimnek semmi sem maradt, csak én meg a szegénységük, amit akkor, abban a helyzetben már tovább nem lehetett fokozni. Előző évben, 1955-ben elkezdtek építkezni Püspökpusztán, de a vertföldből addig elkészített falakat mindenestül letarolta a jeges árral együtt úszó jégtábla. Úgy emlékeznek rá a szüleim, hogy a „lakásunk” melletti Földvár-tó befagyott jegét az ár felemelte és meglódította. Ez a hatalmas, töredezett jégtábla vitt magával mindent, ami az útjába került: az épületeket, a kenderáztató telep gépházát, a szivattyút. Szerencsések voltak, mivel még felrakhatták a lórera² mindenüket, vele együtt engem is – igaz, nem sokat kellett pakolni –, és megindultak a lakott település, Püspökpuszta-Főmajor felé. A házakhoz közeledve a kocsikat vontató csacsi már jó tíz centi mélységű vízben gázolt, így azonnal Dávodra kellett menni. Ennek a gyors áradásnak – túl azon, hogy Dunafalvánál széles volt a gátszakadás –, oka lehetett még az is, hogy a Mohácsi-sziget nem csak nyugatról keletre, hanem északról délre is „lejt”.

Ezért 1956-ban kénytelenek voltunk beköltözni a magasban fekvő településre, Dávodra, egy ismerős családhoz, aki befogadott bennünket. A víz elvonulása után rohammunkával és az akkori honvédség katonái segítségével szüleim

*Az 1956 márciusi jeges ár Püspökpusztán.
A kép bal oldalán a volt általános iskolám, középen
a Ferenc-csatorna híd maradványa és a hidőrház teteje.*

felépítették a ma is meglévő házunkat. Átvészelve az árvíz okozta nehézségeket, családjunk lassan lábra kapott.

– Az iskola meghatározó egy gyermek életében. Milyen emlékeid vannak ebből az időszakból?

Az általános iskola 1–4. osztályát, össze-

² keskeny nyomtávú vasúti póre kocsi

vont tanulócsoporthban Püspökpusztán végeztem. Az iskolakezdet nehéz volt: azonnal vissza akartam iratkozni az óvodába, amit természetesen szüleim nem néztek jó szemmel. Végül megbarátkoztam vele. Mindenki szerette a tanítóinkat, Bugyáki Ernőné Marika nénit és Novák Józsefnét. Iskolánk a templom mellett volt, benne nagy vaskályhával, olajos padlóval. Azóta az épületet lebontották.

A felsőbb osztályokat már Dávodon fejeztem be. Ez minden nap jó néhány kilométeres gyaloglást jelentett oda és vissza, ekkor még nem volt iskolabusz. Ha nekünk, szigeti gyerekeknek, szerencsénk volt, akkor felvett az éppen arra járó és lovaskocsival vagy egy szánkóval közlekedő gazda. Általában csapatban mentünk. A találkozási pont a híd lábánál volt, ott bevártuk egymást és mentünk télen és nyáron, esőben és hóban, hidegben és melegben egyaránt, 2–3 km oda, majd délután vissza. Rossz érzés, keserű szájíz nem maradt bennem az iskolával kapcsolatban. Sőt! Nyolcadikos voltam 1966-ban, amikor egy cserfes hatodikos lányt piszkáltam: – *Neked elment az eszed!* – mondta. Tudtam, hogy ez jelent valamit. Hét év múlva feleségül vettem!

1966-ban felvettek Szegedre a Rost- és Pamutfonóipari Textilipari Technikumba. Feltett szándékom volt, hogy azt elvégezve itt, Püspökpusztán a „Kendergyárban” fogok majd dolgozni. Az életem azonban egészen más fordulatot vett. A középiskola 4. osztályában valahogy „kikeveredtem” az akkor már jó hírű szegedi MHSZ³ repülőklubba, hogy vitorlázó géppel repülhesek. Földi kiképzés közben kérdezte az oktatóm, hogy nem akarok-e jelentkezni katonai pilótának. Volt kedvem, jelentkeztem és felvettek vadászpilótának. Akkor kezdték bővíteni a csapatrepülőket, kellett a helikopterpilóta, így átirányítottak oda. Amikor 1970-ben 18 évesen leérettségiztem, hazamentem szüleimhez. Talán egy hónapot dolgoztam a kendergyárban, amikor megkaptam a katonai behívót. Közbevetőleg megjegyzem: talán sorsszerű, hogy a katonai pályát választottam. Amikor anyai nagybátyám összeállította a családfát, kiderült, hogy Veszprém várában egyik ősünk a várkatonaság hadnagya volt. Vitai István lakrésze 1696-ban a vár nyugati oldalán, a tűztoronytól számított első kanonoki ház helyén állt.

– *Köztudott, hogy katona vagy, és hogy Szentkirályszabadján voltál helikopterpilóta. Hogyan kezdődött a katonai pályafutásod?*

Miután 1970-ben leérettségiztem, a nyári hónapokban néhány hetet dolgoztam, majd augusztusban bevonultam Szolnokra, ahol alapkiképzést kaptunk. Nagy népszerűségnek nem örvendtünk a kiképző tizedes és az őrzető között, mert végre lehetőségük volt arra, hogy „megszívassanak” bennünket, tisztjelöltek. Az egy hónapos alapkiképzés után egy héttel már indultunk is az akkori

³ Magyar Honvédelmi Szövetség

Szovjetunióba, konkrétan Kirgíziába, a kínai határ mellé, Frunzéba (ma Biskek) repülő kiképzésre. Otthon nem mertem elmondani, hogy hova készülök. Két hét múlva már 6000 km távolságból küldtem haza a leveletem, ebből tudták meg, hogy hol vagyok.

Élmény volt kb. egy hétig vonatozni a Transzszibériai vonalon. Emlékszem, hogy az Aral-tó környékén felrobbant előttünk egy üzemanyag-szállító szerelvény. E miatt egy napig vesztegeltünk a sivatagban, amikor egy teve megette a heti tartalék hazai kolbászunkat, amit a vonat ablakában kívül lógattunk, mert ezt használtuk hűtőnek. Megérkezve egy isten háta mögötti katonai garnizonba (Frunze előtt) négy hónapig csak nyelvet tanultunk. Kellott, hiszen a repülés, a kiképzés csak orosz nyelven folyt, tolmács nem volt.

„... ép ember, ép ésszel ... Gépre szállás az első ejtőernyős ugráshoz. (balról a 2.)

Az első típus, amire kiképzést kaptam, a Mi-4-es volt. Ez egy csillagmotoros, 1500 lóerős helikopter, amit nagyszerű érzés volt vezetni, én legalábbis nagyon szerettem. A felkészítés része volt az ejtőernyős ugrás is, amit már nem szerettem, mert azt vallottuk: *Ép ember, ép ésszel, ép gépet nem hagy el!* A második, végleges típus, amire kiképzést kaptam, a Mi-8-as helikopter volt, ami már legendának számít, nem csak pilótaberkekben.

A főiskolán gyakorlatilag minden náció képviselője tanult: talán nem volt olyan afrikai ország, amelynek ne lett volna ott növendéke. Mi, magyarok, a nemzeti ünnepeinken megemlékezést tartottunk, természetesen az akkori díszegyenruhánkat felöltve: lovaglónadrág, zubbony, „antantszj”, és vasaltsarkú csizma. Ma sem hallottam még olyan szépen katonamenetet, mint akkor a dísz-

menetben, ott, a betonon. Államvizsga, majd vizsgarepülés után jöttünk haza. Szolnokon, 1973. január 13-án avattak bennünket hadnaggyá. Mivel kitüntetéses diplomával végeztem, két év múlva főhadnagyi előléptetés járt volna, de az ezred párttitkára elutasította arra való hivatkozással, hogy nincs rá keret.

1973. január végén már be kellett vonulni szolgálati helyünkre, Szentkirályszabadjára, az akkor még csak néhány éve alakult helikopterezredhez. Itt megkaptuk a beosztásunkat, én gépparancsnok, I. pilóta lettem. Ismerkedtünk a parancsnokainkkal és az előttünk végzett csoport tagjai tanítottak bennünket az itteni szokásokra. Először itt is földi kiképzés volt, hiszen meg kellett tanulni magyarul is a Mi-8-as helikoptert, a rádióforgalmazást: egyszóval „magyarítani” kellett ismereteinket. Ezután repülőképzés, majd vizsga következett, és megkezdtük a valódi repülőszolgálatot.

1976-ban rajparancsnoknak neveztek ki, ami egy három gépből álló rajból és annak személyzetéből állt. Még ebben az évben Magyarországon is megszervezték a légi kutató-mentő szolgálatot. Az itt állomásozó szovjet csapatoknak már volt ilyen, de a Magyar Honvédségnek nem. Ezek megszervezésére nemzetközi szerződés is kötelezte Magyarországot. Ahogy a helikopterezred akkori parancsnoka fogalmazta: „Az MN⁴ repülő csapatainak fejlődésével növekedett a repülés biztonsága, valamint a veszélybe került légijárművek személyzetének és utasainak mentési lehetősége. A fejlődés megköveteli, hogy a rendelkezésre álló korszerű Mi-8 helikopter technikával és jól képzett mentő személyzetekkel, szervezeten végezzük a bajbajutott személyzetek mentését.” Nyilvánvaló volt, hogy mi, helikopteresek adjuk majd a szolgálatot, amit heti beosztással, nappali és éjjeli váltásban szerveztek. Ennek megfelelően 1976. szeptember elsején Magyarországon a légi kutató-mentő szolgálat megkezdte munkáját. A nappali készenlélet adó és a szolgálat történetében az első személyzet parancsnoka lettem. Név szerint meg kell említenem,

*A Mi-4-es „repülő-raj” tagjaként közepén,
Frunze, 1971.*

⁴ Magyar Néphadsereg

akik velem együtt kezdték ezt a ma is kiválóan működő készültséget: a másodpilóta Vaczula Ferenc hadnagy, a fedélzeti technikus Szilágyi László százados volt. A repüléssel foglalkozó szaklapon kívül senki nem emlékezett meg 2021-ben a 45 éves évfordulóról.

A készenlétek másról is emlékeztetéseket voltak: hogy mást ne említsek, a vára-kozási időszakban – III. fokban – tanítottak meg ultizni. Mondván, egy tiszt, aki nem tud ultizni, nem is igazi tiszt. Emlékeztetes eset volt egy riasztás is, amikor egy sorkatona a fejébe vette, hogy dezertál. Fegyverrel a kezében, az elköött rádiókocsival indult meg a határ felé. Viszonylag hamar ráakadtunk, szerencsére volt annyi esze, hogy visszaforduljon, így nekünk nem kellett beavatkozni. Bár a repülés közben azon tanakodtunk a fedélzeten, hogy mi a teendő akkor, ha lőni fog ránk, mivel nálunk semmilyen védekezésre alkalmas eszköz nem volt.

Rövid repülő pályafutásom nagyon sok szépséget adott. Máig ható élményem – igaz, ezt esetleg csak az „értők” értékelik –, az ezredkötelékben végrehajtott rakétalövészet volt, vagy a kis magasságon, 50 m vagy alatta végzett repülések; a deszantolások; a ma már legendának számító ejtőernyősökkel, mint Hüse Károly vagy Furkó Kálmán. Volt rendkívül szomorú esemény is, amikor a Balatonba zuhanva katasztrófát szenvedett bajtársainkat kerestük heteken át a tó felett repülve.

– Ismereteim szerint hosszú ideig szolgáltál itt Veszprémben a Hadkiegészítő Parancsnokságon. Volt ennek valamilyen oka, hogy „átnyergeltél” úgynevezett földi beosztásba?

1978-ban a repülőorvos egészségügyi okokból letiltott a repülésről. Néhány hónap keresgélés után Budapestre a Haditechnikai Intézetbe kerültem műszaki fordító-tolmácsnak. Ez csak egy éves kitérő volt, mert 1979-ben áthelyeztek Veszprémbé, az akkori Megyei Hadkiegészítő és Területvédelmi Parancsnokságra. Kezdetben a mozgósítási osztályon töltöttem be különböző beosztásokat. Talán még emlékeznek az akkor fiatal férfi korosztályból a mozgósítási gyakorlatokra, amiket nekünk kellett levezényelni. Később átkerültem a katonai nyilvántartás területére. Ott rövidesen osztályvezető lettem, amit tíz évig töltöttem be. Ez egy rendkívül fontos és hasznos évtized volt. Ekkor vezette be a Magyar Honvédség a számítógépre alapozott katonai nyilvántartást, ami már napjainkra megszűnt. Sok esetben pontosabb volt, mint az akkori állami népegyen-nyilvántartás. Ennek fejlődésével lehetőséget kaptunk mi, a „végeken” szolgálók is, hogy újítsunk, új módszereket, eljárásokat vezessünk be, amit azután – ha elfogadtak –, országosan is alkalmaztak. Persze ehhez kellett a nyitott gondolkodású parancsnokok is. Szerencsénk volt, mert támogattak bennünket. Ekkor indult el bennem ez a fajta hozzáállás, ami – megítélésem szerint – sok eredményt hozott.

Közben elkezdtem képezni magam. 1998-ban végeztem az Államigazgatási Főiskola igazgatás-rendszerszervező szakán. Majd „menetből” elkezdtem a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemet, amit 2001-ben fejeztem be. A diploma megszerzése után, mivel tartott a lendület, elkezdtem a doktori képzést, miután elfogadták a témajavaslatomat.⁵ Ekkor sem vesztettem évet, vagyis az előírt idő alatt 2005-ben doktoráltam. Közben katonai szaktanfolyamok, számítógép-üzemeltetői, rendszergazdai képzés, majd az egyik számomra legérdekesebb, az újszerűsége miatt is: egy ún. médiatréning – ami már kapcsolatban volt az új beosztásommal –, ahol olyan kiváló tanárok voltak, mint Aczél Anna, Görög Ibolya, Vitray Tamás, Komlóssy Gábor.

Időközben ismét változott a munkaköröm: megpályáztam az újonnan rendszeresített toborzó osztályvezetői beosztást. Külön érdekessége, hogy pályázati rendszer először volt a Magyar Honvédség életében. A sorkatonaság megszüntetésének koncepciója ekkorra már kialakult, és egyértelmű lett, hogy önkéntes jelentkezés alapján fogják biztosítani a szükséges katonai állományt. Ehhez kellett a toborzók. Mi, veszprémiek, egyből a mély vízbe kerültünk: 2001-ben elkezdtünk toborozni a Művészetek Völgye rendezvénysorozaton, Taliándörögdön. Teljes idő alatt kint voltunk, reggeltől késő estig. Óriási élményként éltem meg. Új színfolt volt a toborzósátor, természetes, hogy mindenki meglátogatta bennünket. Emlékezetes számomra Jancsó Miklós látogatása, vagy Hobó véleménye a katonaságról. Máig őrzöm a videó-felvételt ez utóbbi eseményről. Sikeres rendezvényeink eredményeként országos hírünk lett, folyamatosan jók voltak a mutatóink. Néhány év múlva lehetőséget kaptunk arra, hogy egy teljesen új, modern épületbe költözzünk. Ehhez megkaptuk a volt honvédségi óvodát a fenyvesben, amit a mi igényeinknek megfelelően építettek át. Ma is állítom, hogy az ország egyik legjobban felszerelt, berendezett irodája lett a veszprémi, és még ma is az.

Ez idő alatt végeztem a doktori képzésemet, a kutatás és publikálás mellett pedig toboroztam. A PhD-értekezésemet 2005-ben védtem meg *summa cum laude* minősítéssel, amivel a hadtudomány PhD tudományos fokozatát értem el. A minősítésre azért is vagyok büszke, mert az általam igen tisztelt történészek hozták meg ezt az értékelést, mint pl. Dombrády Lóránd hadtörténész, M. Szabó Miklós ny. altábornagy, Szántó Mihály ezredes. Nem számítottam arra, hogy még abban az évben nyugállományba helyeznek. A doktori avatáson a vezénylő rektorhelyettes meg is kérdezte: „Nyugállományú alezredes megszólítással olvassam fel a nevedet?” Kértem, hogy ha lehet, még ne.

⁵ A magyar területi katonai igazgatási rendszer fejlődéstörténete 1920-tól a jelenlegi szervezeti rendszer kialakulásáig, valamint egy lehetséges szervezeti felépítése

– Milyen érzés volt megkezdeni a „nem tervezett” nyugdíjas éveket?

Az első három év nagyon felemásan telt: megszabadultam a kötöttségektől, de ugyanakkor hiányoztak is. Közben 2006-ban önkormányzati képviselő lettem Dávodon. Az akkori polgármester rábeszélte, hogy induljak a választáson. Miután megkaptam a bizalmat, elég sűrűn ingáztam Veszprém és Dávod között. Már korábban, 2005 végétől elkezdtem szerkeszteni az önkormányzat lapját, a Dávodi Életet. Ez kellően lefoglalt, hiszen sok cikket írtam ide, helytörténeti és közéleti témájúakat egyaránt. Emellett a dávodi helytörténész barátommal hozzakezdünk a családnál lévő és helytörténeti értékű fotók gyűjtésének. Ezeket digitalizáltam, majd később tematikus kiállításokat is szerveztünk belőlük. Ma már több mint 2500 db fénykép van a gyűjteményemben.

Itt Veszprémben is „mocorogtam”. 2006-ban az altisztképző kapcsán kerestem meg egy civil szervezetet. Apropója az volt, hogy cikket jelentettem meg a Rab Mária forrásról, amit a jutasi altisztek gondoztak. A kegyhely pontos helyét nem ismertük, újra fel kellett fedezni. A forrás megtalálása is különleges volt. Nagyjából tudtuk, hogy hol helyezkedett el. Néhányan a civil szervezetből megfelelő térközzel „csatárláncban” elindultunk a mostani kereskedelmi bolttól a vasút irányába. Már nem emlékszem, hogy elsőnek ki fedezte fel, de láttuk: a Rab Mária forrásnál őzek hűsöltek, mintegy rávezetve bennünket a helyre.

Gyökeres változás a mindennapjaimban 2008-ban következett be. Régi tisztársam és barátom a helikopterezredből – aki akkor a MH Összhaderőnemi Parancsnokság (MH ÖHP) parancsnokhelyettese volt –, felkért, hogy szerkeszsem a parancsnokság szakmai-tudományos folyóiratát. Örömmel elfogadtam, és ezzel megkezdtem tudományos életem legizgalmasabb és legtermékenyebb időszakát. Egy új lapot alapítottunk *Sereg Szemle*⁶ címmel, ami néhány év alatt az MTA „B” kategóriás tudományos folyóirata lett. Szakmai tekintélye lett a lapnak, még napjainkban is hivatkoznak rá, bár már régen megszűnt. Megkezdtük a könyvkiadást is. Sorra jelentettük meg a könyveket, elsősorban biztonságpolitika témában. Az egyik büszkeségemnek – amit sikerült „megszereznem” és szerkesztenem –, Damó Elemér ezredes könyvét tartom, aki apjának, a székesfehérvári 17. honvéd gyalogezred tisztjének naplóját adta közre.⁷

Elkezdtem intenzíven bekapcsolódni a parancsnokság tudományos életébe is. Rendeztünk egy nagy sikerű konferenciát az önkéntes haderőről és javaslatomra az MH Összhaderőnemi Parancsnokság a HM Tudományos Kutatóhelye lett.

⁶ *Sereg Szemle*: a Magyar Honvédség Összhaderőnemi Parancsnokság folyóirata. – Székesfehérvár: MH ÖHP, 2008–2018.

⁷ *Honvédtiszt az I. világháborúban: a 17. honvéd gyalogezred egy tisztjének jegyzetei / Damó Elemér, szerk. Földesi Ferenc.* – Székesfehérvár: MH ÖHP, Honvédség és Társadalom Baráti Kör, Székesfehérvár, 2011.

Több alkalommal vettem részt PhD-jelöltek disszertáció-védésénél a bíráló bizottságban, kezdetben mint tag, majd később mint a bíráló bizottság titkára. Amikor az MH ÖHP parancsnokát és helyettesét kinevezték a Honvéd Vezérkar Főnökének, illetve helyettesének – talán ismerve a javaslatom megalapozottságát –, elfogadva ajánlásomat, a Honvéd Vezérkar is a HM Tudományos Kutatóhelye lett.

Időközben tagja lettem a *Hadtudomány*, a Magyar Hadtudományi Társaság és a *Honvédségi Szemle*, a Magyar Honvédség központi folyóirata szerkesztő bizottságainak. Mindkét folyóirat az MTA „A” kategóriás tudományos szaklapja napjainkban is. Dolgoztam továbbá még azokban a munkabizottságokban, melyek olyan hiánypótló szaklexikonok, mint pl. a Katonai helyesírási szótár, a Katonai terminológiai értelmező szótár, valamint a Hadtudományi Lexikon összeállítását végezték. A PhD fokozatom megszerzése után az MTA Köztestületének, 2013-tól pedig a VEAB-nak is a tagja lettem. Így visszatekintve nagyon jó éveket zártam. Munkásan teltek napjaim, de láttam az értelmét és hasznát, amit el is ismertek. Ennek tudom be azt, hogy 2011. május 21-én, a Honvédelem Napján a honvédelmi miniszter ezredessé léptetett elő.

Váratlanul ért, hogy egy jogszabályi módosítás miatt nem maradhattam tudományos munkatársi beosztásban az MH ÖHP-nél mint nyugdíjas. Így 2013-tól ismét „tétlen” nyugállományúvá váltam.

– *Mi indított el a helytörténeti kutatás rögös útján? Van, akit családtörténeti kutatás csábít el, van, akit egy érdekes téma visz erre az útra. Nálad mi volt a késztetés?*

Említettem, hogy tétlen nyugdíjassá váltam. Igazán dologtalan ugyan nem lettem, hiszen már jóval korábban elindultam Veszprémbe is a helytörténeti kutatás rögös útján és kezdtem ezen a területen is publikálni. Talán a véletlen hozta, hogy belefogtam ebbe és nem csak a honvédelmi témákat kutattam. Még „aktív” katonakoromban konzulensnek kért fel egy tisztársam, aki katonai pedagógiát hallgatott a főiskolán. A disszertáció témája a Veszprém-jutasi altisztképzés volt. Így kerültem kapcsolatba „Jutassal”, és ekkor ismerkedtem meg egy nagyszerű, valamikori jutasi páncélos kiképző-oktató tiszttel, Káplán Györggyel, akit a barátomnak is mondhattam. Ennek köszönhetem első könyvemet, ami az *Erős hit, erős akarat* címmel jelent meg. Jellemző, hogy ezt az általam kreált jelmondatot a Szentendrén működő mai altisztképző is jelmondatává választotta. A könyv kiadását a *Veszprémi Szemle* akkori főszerkesztőjének köszönhetem. A kéziratot elküldtem Tölgyesi Józsefnek, aki „berendelt” átbeszélni a részleteket. Megjelöltem a fotók helyét, és már a nyomdában is volt. 2010-ben, a Veszprémi Szemle Könyvek sorozat 3. köteteként jelent meg. Káplán György főszerkesztésével egy sikeres könyvbemutatót tartottunk a volt Altisztképző, ma a Magyar Nemzeti Levéltár Veszprém Megyei Levéltára épületében.

A Jutasról szóló könyv bemutatóján ifj. és id. Káplán Györggyel a volt Altisztképző, ma az MNL Veszprém Megyei Levéltára épületében.

Rákaptam a helytörténeti publikálás ízére, és sorra jelentettem meg ilyen témájú írásaimat.⁸ Élvezettel vettem be magam Veszprém történetének feltárási munkájába, még ha csak kis szeletét is érinthettem. Máig büszke vagyok arra, hogy sikerült fellelnem az Alsóvárosi temetőben két olyan 1848-as honvédtiszt sírját, akik letették névjegyüket a szabadságharcban: gyepesi Kun Béla és Zombat István. Ugyanakkor – ha nem is kudarcnak –, de sikertelenségnek élem meg, hogy nem sikerült legalább gyepesi Kun Bélának méltó síremléket állíttatni. Én készítettem egy gravírozott, kis vörös kőre helyezett táblát a nyughelyére, és Zombat ezredes rendkívül rossz állapotú sírján is az általam készített „névtáblácska” van. Ugyancsak „felemás érzéseim” vannak a Veszprém város címeréről és pecsétjeiről készített tanulmányom okán is, miután nem sikerült hangsúlyosan „belopni” a köztudatba és használatba ezt a rendkívül értékes közösségi jelképet.

Ugyanakkor meglelégedéssel tölt el, hogy Porga Gyula polgármester elfogadta és a testület elé terjesztette az I. Világháborús Centenárium Emlékbizottság megalakítási javaslatomat, valamint Veszprém elfeledett háziezredének számító 7. hv. tábori ágyúsezredről megemlékező emlékjel felállítását. Ennek avatására sikerült felkérni a Honvéd Vezérkar akkori főnökét.

⁸ Publikációs listát lásd: <https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=10012636>

Miután „kikoptam” a honvédségi tudományos életből, a helytörténeti kutatás és publikálás az, ami teljesen kitölti a szabadidőmet, napjaimat. Ehhez is kell ugyan az éles szem, de nem olyan formában, ahogy egy másik hobbihoz kellett, az amatőr csillagászathoz. Közbevetőleg említsem meg: rendszeresen jártam Rák-tanyára, a Bakonyba csillagászati észleléseket végezni. Ez az akkori katonai vezetőim szemében „szálka” volt. Főleg az, hogy az amerikai változócsillag-észlelő hálózat [AAVSO] tagsági díjamat egy amerikai amatőr csillagász fizette. Az amatőr mozgalomban igen összetartó és remek társaság jött össze minden alkalommal, akikkel még ma is tartom a kapcsolatot. A csillagászati megfigyeléseket saját készítésű, 250 mm átmérőjű (főtükör) Dobson távcsővel végeztem, amiről cikket is írtam a *Meteor* című csillagászati lapba. Ezeket már a szemem miatt nem folytatom, de például a változócsillag észlelési listán még most is benne vagyok „az ötven legtöbbet észlelő” amatőr között.

– *Összegezve, mit emelnél ki az elért eredményeid közül, így „hetvenkedve”*

Amikor betöltöttem a hatvanat, nem igen foglalkoztam a korommal, ma sem teszem. Nem készítettem számvetést, most sem volt szándékomban. Úgy vélem, ez is egy állapot, egy kor, ami, ahogy jött, úgy megy is; de elgondolkodtatott. No, nem azért, hogy mit csináltam jól és mit rosszul. Ami elmúlt, elmúlt. Az úgy van jól, ahogy megtörtént. Inkább arra gondoltam, hogy melyik munkámra emlékezek vissza megelégedettséggel.

Büszke vagyok arra, amit elértem. Büszke vagyok arra, hogy azt az emberiséget, tisztességet, amire szüleim tanítottak, példát mutattak, megtartottam és továbbadtam. Büszke vagyok munkáimra is. Így, a már említett Jutast bemutató könyvemre, hiszen ezzel sikerült megismertetni, lerombolni a jutasi altisztekről kialakult rossz képet. Jutas pozitív szellemét átvette a Magyar Honvédség mai altisztképzője és a parancsnoki állománya. Kultusza alakult ki a Veszprém-jutasi altiszteknek, amihez talán egy morzsával én is hozzájárulhattam. Ennek tudom be – sokat nem kellett kapacitálni az érintett parancsnokokat –, hogy az Altisztképző megalakításának 90. évfordulóján, 2014-ben Veszprémben, a várban legyen az altisztek ünnepélyes avatása, ami sok elemében új volt. Első alkalommal vezényelt altiszt ilyen szintű rendezvényt; először hangzott fel az Altishti Hitvallás és elsőként adományozta a kiválóan végzett honvéd altisztjelöltnek a Honvéd Vezérkar főnöke az altishti kardot.

Megtisztelő volt, hogy két olyan nagyszerű történész, mint Horváth Miklós és Germuska Pál kért fel könyvük lektorálására⁹ és az előszó megírására.

⁹ Germuska Pál–Horváth Miklós: A magyar honvédelmi igazgatás története 1945–1990. Bp.: Magyar Nemzeti Levéltár, 2020.

Veszprém Megyei Levéltár (valamikori Altisztképző) felújított épületének átadásakor, 2005. augusztus 26-án Madarász Lajos igazgató átveszi az épületet

Ugyancsak megtisztelő volt, hogy 2016-ban a Honvéd Vezérkar főnöke felkért a Magyar Honvédség negyedszázados történetének, a rendszerváltástól 2016-ig tartó időszakát bemutató könyv szerkesztésére, összeállítására.¹⁰

Szintúgy büszke vagyok arra, hogy Csiszár Miklóssal közösen, sikerült Veszprémben „visszahozni a közösségi emlékezetbe” Komjáthy László polgármestert, akiről azóta díjat neveztek el a Megyei Rendőr-főkapitányságon; vagy Rosos István első alispánt, akinek Papkeszin már emléktáblát állított az önkormányzat. Meghatározónak tartom továbbá a Veszprém város címeréről és pecsétjéről készült tanulmányomat; Veszprém 1956. november 4–5-i szovjet katonai ostromának feldolgozását, ami a fegyveres harcokat tekintve vidéken a legnagyobb és a legösszetettebb volt. Sajnálatos, hogy a városba települt honvédség és a polgári lakosság helytállása országosan még mindig nem kellően ismert. Ugyancsak fontos volt számomra a Treuer József városbíró érdekeit bemutató tanulmányom, bár ez nem keltett „nagyobb hullámokat”. Ide sorolom még Veszprém város Települési Értéktárába felterjesztett és elfogadott javaslataimat: a Jutasi Altisztképzőt és altisztet, valamint a Székesegyház Szentháromság harangját. Ez utóbbiról érdemes tudni, hogy méreteit, súlyát tekintve, ez a legöregebb az országban. 2023-ban Veszprém kulturális fővárosa évében lesz 298 éves! Rendkívül rossz állapotban van, a Szentháromság

¹⁰ A Magyar Honvédség negyedszázada: a rendszerváltástól napjainkig/ szerk. Földesi Ferenc, Kiss Zoltán, Isaszegi János. – Bp.: Zrínyi Kiadó, 2016.

vésete már alig kivehető. Remélem, hogy most, a nagy restaurálás alatt, ezt a harangot is felújítják.

Mindezeken túl – mint hab a tortán –, felemelő érzés, hogy egy olyan jelentős és nem csak a városban kedvelt folyóirat, a *Veszprémi Szemle* szerkesztését is rám bízta a kuratórium. Ha csúcspontból lehet beszélni, akkor számomra ez az a pont.

– Megmenteni – tisztelni – kötelesség. Ezt a három kifejezést tűzted ki célodul, mikor 2019-ben az 52. számtól átvetted Csiszár Miklóstól a szemle főszerkesztői teendőt. Változott valamiben az elképzelésed az eddig eltelt három év alatt?

Semmi nem változott. Sőt! Még hangsúlyosabb lett. Kezdem azzal, hogy 2020-ban megalakítottunk egy új szerkesztőbizottságot, kiegészítve a tanácsadó testülettel. Az egyik lapszámban leírtam ennek a célját is. Sok mindent reméltem ettől az átalakítástól, de be kell vallanom, hogy nem, vagy csak részben váltotta be a hozzáfűzött reményeket. Nyilván ebben közrejátszott a járványos időszak. A pandémia nagyon megnehezítette a lap szerkesztését, a kiadását, az olvasókhoz való eljuttatását. A *Veszprémi Szemle* életében is hosszán tartó és még kellően fel nem dolgozott hatása volt és van ennek az időszaknak. Drasztikusan lecsökkent a publikációk száma. Szerzőink – sok esetben kényszerűségből – szüneteltették a tanulmányok írását vagy abbahagyták a kutatásokat, illetve más közlési felületet kerestek és találtak. Ehhez még társult a támogatás, az anyagi háttér megroppanása is. A lap megjelenése szó szerint a „kiadási szünet” határán egyensúlyozott. Ezért is volt hangsúlyos a MEGMENTENI célkitűzés. Ezen nem csak a folyóirat megmentését értem, hanem az elért színvonalat, a rendszeres megjelenést is. Ezt kötelességemnek éreztem, tisztelve ezzel is az előd főszerkesztők munkáját.

A Veszprémi Szemle egyik bemutatóján. Baloldalon Wöller István, jobboldalt Kovács Győző Gyula

Mindig is szerettem csapatban dolgozni, ahol mindenki teszi a dolgát, ahol egymást kiegészítve oldjuk meg a feladatokat. Összességében szerencsésnek mondhatom magam, mert eddig ez megadatott, úgy az iskolákban, mint az eddigi munkahelyeimen és most itt Veszprémben is. Ezért is tölt el örömmel, hogy tagja lehetek egy olyan kiváló társaságnak, akik szívügyüknek tekintették és tekintik Veszprém hagyományainak ápolását, történetének kutatását, megismertetését: ez a Sziklay János Asztaltársaság. Minden hónap utolsó hetében találkozunk és lassan közelítünk már a 100. összejevetelhez. Bár ezt pontosan az asztaltársaság főjegyzője, Somfai Balázs tartja számon.

– Mi a jövőképed, milyen céljaid vannak? A szüleidtől kapott emberség és tisztesség mellett van-e valamilyen életbölcsességed, élettapasztalatod, amit összegzésül megosztanál a szemle olvasóival?

Betöltve a hetvenet, egyelőre mélázva szemlélem az idő múlását. Nagy célokot nem tűztem ki magam elé, és ezután sem fogok. Egyet mégis: a Veszprémi Szemle folyóiratot elismert, mértékadó lappá tenni olyan formában, hogy az Veszprém helytörténet-írásában, -kutatásában megkerülhetetlen orgánium legyen. De ezen túl...! Elárulom: „bakancslistám” sincs.

Azokat a feladatokat, amelyek „megtalálták”, a legjobb tudásom szerint akartam megoldani. Sikerült vagy nem? Erre úgy vélem, majd más adja meg a választ.

Lehet, furcsának tűnik, de – a beszélgetés hatására – már ezt tartom a nyugdíjazásom utáni első „mérőföldkő születésnap”-nak. Meglehet – ha nem készül ez az interjú, ezzel is nem „figyelmeztetnek” rá barátaim –, tán’ fel sem tűnik, és elintézem egy rezignált nyugtázással. Így viszont eszembe jutottak az emlékeim és mellette éveim száma is, de, minthogy a születésnapjaimat nem tudom elkerülni, nem akarom elkerülni azokat a barátokat sem, akik az évek múlására emlékeztetnek.

Az interjút készítette:
SZABÓNÉ VÖRÖS GYÖRGYI